



Gulxan NURADIN,

M.X. Dulati nomidagi Taroz universitetining qavimdoshtirilgan professori (dotsent), falsafa fanlari nomzodi, Taroz, Qozog'iston
E-mail: gnuradin@mail.ru, ORCID: 0000-0003-4067-9831

Dina KULBAYEVA,

M.X. Dulati nomidagi Taroz universitetining dotsenti, falsafa fanlari nomzodi
E-mail: kulbaeva68@bk.ru, ORCID: 0000-0001-6126-4905, Taroz, Qozog'iston

Asiya AKKULIYEVA,

Al-Farobiy nomidagi Qozoq Milliy universitetining doktoranti
E-mail: asiya1511725@gmail.com ORCID: 0000-0001-6050-7389, Olmaota, Qozog'iston

Avazbek TULYAYEV,

PhD, dotsent, O'zbekiston Milliy universiteti, Toshkent, O'zbekiston

Toshkent davlat yuridik universiteti dotsenti, PhD H.Oblamurodova taqrizi asosida

THE STATUS OF THE PHILOSOPHY SUBJECT AT THE UNIVERSITY AND ITS ROLE IN SHAPING THE STUDENT'S CULTURE OF THINKING

Annotation

The article examines the content of university philosophy education and its role in shaping students' thinking. It highlights the value of philosophical knowledge, its methodological importance, and its functions in modern education.

Key words: Philosophy, thinking, university, values, knowledge, methodology, student, culture, analysis, development.

СТАТУС ПРЕДМЕТА ФИЛОСОФИИ В УНИВЕРСИТЕТЕ И ЕГО РОЛЬ В ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРЫ МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТА

Аннотация

Статья анализирует содержание университетского курса философии и его роль в формировании мышления студентов. Раскрывается ценность философского знания, его методологическое значение и функции в современном образовании.

Ключевые фразы: Философия, мышление, университет, ценности, знание, методология, студент, культура, анализ, развитие.

UNIVERSITETDA FALSAFA FANINING MAQOMI VA UNING TALABANING FIKRLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDAGI O'RNI

Annotatsiya

Maqolada universitetdagi falsafa fanining mazmuni va uning talaba tafakkurini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Falsafiy bilimning qadriyati, metodologik ahamiyati va zamonaviy ta'limdagi funksiyalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Falsafa, tafakkur, universitet, qadriyat, bilim, metodologiya, talaba, madaniyat, tahlil, rivojlanish.

Maqola AP23485390 "Amaliy falsafa, ijtimoiy va gumanitar fanlarni o'qitishda integral ta'lim va dizayn tafakkurining kontseptual meta-modeli" grantini moliyalashtirish loyihasi doirasida tayyorlangan."

Kirish. Falsafa tarixi insoniyatning barcha davrlari, ilmiy kashfiyotlari, tarixiy voqealari, ijtimoiy-madaniy tuzilmalari bilan bog'liq, shuning uchun u gumanitar ta'limotlarning noyob tizimi, ilmiy tadqiqotlar sintezidir. Dunyoni bilishning falsafiy zarurati ijtimoiy hayot dinamikasida, yangi dunyoda ko'rsatmalar izlashda, inson faoliyatini tartibga solishda aniq namoyon bo'ladi. "Falsafa" intizomi ma'lum bir ta'lim dasturini o'zlashtirgan talaba birinchi navbatda yaxshi odam, ikkinchi yaxshi mutaxassis bo'lishi uchun zarurdir.

Jahon axborot jamiyatining aksiologik yo'nalishlarining o'zgarishi O'zbekiston va Qozog'iston oliy ta'lim tizimiga ham ta'sir ko'rsatdi. Shu munosabat bilan, so'nggi paytlarda ikki davlat oliy ta'lim tizimida yangi ta'lim standartlarida texnik fanlarning ustuvorligi belgilanmoqda, ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'rnini bosish holati kuzatilmoqda. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi universitetlarda falsafa fanining maqomiga jamoatchilik e'tiborini jalb qilish orqali talabaning fikrlash madaniyatini shakllantirishdagi intizomning o'rnini va rolini mustahkamlashdir.

Falsafa inson mavjudligining asoslari va tamoyillarining asosi, insonning tabiat, jamiyat va ma'naviy hayot bilan munosabatlarining muhim xususiyatlari to'g'risidagi rivojlangan ta'limotlar tizimi, dunyoni bilishning maxsus shaklidir. Falsafa oqilona vositalar yordamida dunyoning umumlashtirilgan manzarasini yaratishga va unda insonning rolini aniqlashga intiladi. Metodologik jihatdan falsafa tabiat rivojlanishining umumiy qonuniyatlari bilan birgalikda fuqarolik jamiyati va fikrlash darajasini hisobga oladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Umumiy falsafa fanining, falsafa tarixi va falsafa fanining shakllanishiga bevosita hissa qo'shgan yunonlar "falsafa barcha fanlarning onasidir." Har bir inson dunyoda o'z o'rnini topish, ma'naviy hayot tarzini topish, hayotdagi qadriyatlar va ustuvorliklar yo'nalishini aniqlash, hayotiy ko'rsatmalarni aniqlash uchun falsafiy bilim va falsafiy texnikaga murojaat qiladi. Universitetda falsafani o'qitish falsafiy bilimlar orqali talabaning falsafiy, mafkuraviy, qadriyat va uslubiy faoliyatini shakllantirib, jamiyatning professional elitasini shakllantirishni nazarda tutadi.

Universitet ta'limi tarixi o'rta asr g'arbidan boshlanadi. Birinchi universitetlarda falsafa fakultetlari ta'lim uchun zarur asoslarni yaratib, asosiy va eng muhim maqomga ega bo'ldi. Shu nuqtada, bir qator nemis faylasuflari, o'z navbatida, savolni ko'tarishdi. Masalan, Immanuel Kant shunday deb yozgan edi: "har bir universitetda falsafa fakulteti bo'lishi kerak, chunki u uchta yuqori fakultetni boshqaradi va foyda keltiradi va bu haqiqat. Va uchta fakultetning hukumat uchun foydali bo'lishi haqidagi va'dasi faqat ikkinchi haqiqat bo'lishi mumkin." [1,324 s.]. 1798 yilda Kant hatto fakultet nizosi deb nomlangan asar yozdi, unda u falsafa fakulteti maqomini himoya qildi va universitet oliy ta'limida intizomning ahamiyatini asosladi. Kantning so'zlariga ko'ra, fakultetlarning yuqori yoki past darajasi universitet bo'lmagan davlat ehtiyojlariga bog'liq. Chunki davlat xalqning marhamati va e'tiborini uzoq vaqt davomida unga tegishli bo'lishini istaydi va davlatning bu qiziqishini faqat falsafa fakulteti berishi mumkin. Kant falsafa fakulteti maqomi universitet rahbariyati tomonidan pastroq tarafdoshlikka ega ekanligini, faylasuf maqomi esa jamiyat tomonidan keraksiz ekanligini katta xato deb hisobladi. Jiddiy ravishda, Kant tomonidan ikki asr oldin ko'tarilgan savol hali ham faylasuflar va falsafa o'qituvchilari uchun o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Fridrix Shleyermaxer universitetdagi fanlar orasida falsafaning ahamiyati haqida ham to'xtalib o'tdi. U 1808 yilda "nemislarning universitetlar haqidagi qarashlari to'g'risida tasodifiy mulohazalar" asarida shunday yozgan: "hammasi falsafadan boshlanadi va falsafa hamma uchun!" universitet barcha aniq bilimlar, yaxlitlik va sof falsafani aql va uning faoliyatini rivojlantirish tizimi sifatida sof kashf etish imkoniyati uchun zarur shart va muhitni ko'rib chiqdi. Har qanday fan sohasida qanday asar yozilgan bo'lsa, uning yakuniy mazmuni, tili, ifodasi falsafiy fikrlash uslubi ilmiy faoliyat sifatida amalga oshirilishini isbotladi [2]. Hozirgi vaqtda falsafa Evropa va Amerika universitetlaridagi har bir ta'lim dasturining kamida 20 foizini tashkil qiladi. Har bir mavzu ushbu mavzuning tarixi va falsafasidan kelib chiqqan. Bu falsafaning o'sib borayotgan subyekti etukligining aksi bo'lishi mumkin. Bu holat falsafa barcha tadqiqotlarning asosini tashkil etishini isbotlaydi.

Quyidagi nemis faylasufi Vilgelm Gumboldt Kantning umumiy ta'lim mafkurasini boshqaradi, ijtimoiy va gumanitar fanlar majmuasining, ayniqsa falsafa fanining ahamiyati haqida gapiradi. "Falsafa barcha fanlarning tojidir" degan Gumboldt falsafiy bilimlar universitet fanlari doirasida ekanligini va shuning uchun falsafiy fikrlash o'rganilayotgan barcha fanlarning bir qismiga aylanishini ta'kidlaydi [3].

Nemis klassik falsafasining taniqli vakili Georg Hegel falsafiy ta'lim va falsafiy fanlarni o'qitish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, 1816 yilda "universitetlarda falsafani o'qitish to'g'risida" xatini va 1821 yilda "gimnazialarda falsafani o'qitish to'g'risida" ma'ruzasini nashr etdi. "Unda falsafani o'qitishning mohiyati va mazmuni haqidagi eng muhim g'oyalar va shaxsiy tajribalar keltirilgan. Hegelning ta'kidlashicha, falsafa fanini o'qitish orqali falsafiy tafakkurni shakllantirish dastlabki ta'lim bosqichidan, ya'ni o'rta maktab ta'limidan boshlanishi kerak. Buning sababi shundaki, bu ruhni rivojlantirish, falsafiy fikrlashni shakllantirish va qadimgi tillarni o'rganish uchun tayyorgarlik bosqichidir. Faylasuf gimnaziya ta'limini ko'rib chiqishga murojaat qiladi, chunki u insonning keyingi ta'limga moyilligini shakllantiradi, uni boshqaradi, deb hisoblaydi. U talabaning falsafiy bilimlarini shakllantirish uchun rasmiy bilim va fikrlash mashqlarini taqdim etish zarurligini taklif qiladi [4].

Yuqorida bayon qilingan faylasuflarining tushunchalarini hisobga olgan holda, universitetlar gumanitar fanlarga ko'proq e'tibor berishni boshladilar, bu esa o'z

navbatida falsafiy ta'lim maqomini yaxshilashga ijobiy hissa qo'shdi.

Shuhrati yerni portlatgan Oksford universiteti professori Maykl Dummett "falsafaning Yevropa madaniyatidagi o'rni" nomli maqolasini chop etdi va unda falsafa fanining maqomiga alohida e'tibor qaratdi. Dummettning maqolasiga javoban bir qator olimlar, jumladan Yang Fey, Maykl Frauchiger, Ken Kamiya, Bernxard Vayss, Chezare Kozzo maqolalari chop etildi. Dummettning so'zlariga ko'ra, falsafani tan olish uchun ko'p vaqt kerak bo'lgan. Deyarli barcha yangi boshlanuvchilar, har bir fan sohasining asoschilari faylasuflardir. Falsafa shu nuqtai nazardan mashhur va hamma uchun ochiqdir [5].

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur maqolada universitet ta'limi tizimida falsafa fanining maqomi hamda uning talabalarda fikrlash madaniyatini shakllantirishdagi o'rni falsafiy-metodologik yondashuv asosida tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida tarixiy-falsafiy, qiyosiy-tahliliy, aksiologik va germeneytik metodlardan foydalanildi. Xususan, Kant, Shleyermaxer, Gumboldt, Hegel kabi mutafakkirlarning universitet ta'limida falsafa fanining o'rni haqidagi qarashlari nazariy asos sifatida o'rganildi. Shuningdek, falsafiy bilimning talaba tafakkuri, qadriyatlar tizimi, muloqot madaniyati va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi funksional ahamiyati tahlil qilindi. Maqolada nazariy tahlil bilan birga amaliy topshiriqlar, qiyosiy jadval va interpretatsiya usullariga ham murojaat qilinib, falsafa fanini o'qitishning samaradorligini oshirish imkoniyatlari asoslab berildi.

Tahlil va natijalar. Falsafiy bilimlar, barcha tizimlashtirilgan fanlar singari, "nazariy" va "amaliy"ga bo'linadi. Falsafaning nazariy qismi juda yaxshi rivojlangan. Buning isboti-maxsus maktablar, klublar, jamoalar, uyushmalar, to'garaklar, tendensiyalar va boshqalar., dunyoning turli burchaklaridagi yirik shaharlarda joylashgan turli falsafiy masalalar bilan shug'ullanish. Amaliy mohiyatini oshirish orqali intizomni yanada jozibador qilish bugungi kunning talabidir. Biror kishining biror narsaga qiziqish bildirmasligi, balki uni idrok etish va o'zlashtirishga olib kelishi natijasi samarasizdir. Shuning uchun asosiy maqsad talabalarni qiziqitirishdir.

Hozirgi vaqtda aloqa tushunchasi keng doirada va turli xil xususiyatlarda qo'llanilishini topadi. Uning xususiyatlaridan biri odamlar o'rtasidagi suhbat munosabatlaridir. Ilmiy tizimga kelsak, semiotik vositalarga nutq, paralingvistik (imo-ishora, yuz ifodalari, ohang), hujjatli va ikonik (badiiy) aloqa shakllari kiradi. Aloqa madaniyatining asosiy vositasi bu so'zdir. Nutq nutq orqali amalga oshiriladi. "Nutq-bu kimgadir qaraydigan nutq, "har qanday so'z, hatto eng tushunarsiz" ham tushunish va tushunishda paydo bo'ladi", dedi falsafiy germeneytikaning asoschilaridan biri G. Gadamer. 1916-1921 yillarda katta Shuhrat qozongan T. Tzarom tomonidan asos solingan Dadaizmning asosiy vakili H. Ball "so'z, so'z, u bilan bog'liq barcha qiyinchiliklar so'zdir... - jamoatchilik masalalarining asosiy ahamiyati" Shunday qilib, talabalarni turli xil o'yinlar, qiziqarli munozaralar, fikr almashish, aqliy hujum kabi usullardan foydalangan holda fanni rivojlantirishga jalb qilish. Ushbu usullardan "falsafa", "sotsiologiya", "o'z-o'zini bilish", "psixologiya" va hokazo fanlarni o'zlashtirish uchun to'liq foydalanish mumkin.

Talabalar tafakkurini rivojlantirishning asosiy usullaridan biri bu ma'ruzani, ya'ni munozarani muhokama qilish, ikkinchisi esa mashqlarni bajarishdir. Yuqoridagilarning amaliy nuqtai nazarini aniqlash uchun "falsafa" fani bo'yicha chet tili o'qituvchilari va ikkita chet tilida o'quv dasturlarini o'rganayotgan talabalarga quyidagi topshiriq berildi.

Ko'p madaniyatli ta'limning muhim omillaridan biri bu ikki tili, uch tili va ko'p tili. Vazifa bu yo'nalishga qaratilgan.

Talabalarga quyidagi jadvalga qarab har bir tildagi so'zlarning o'xshashligi yoki farqlarini lingvistik, madaniy va falsafiy tahlil qilish taklif etiladi. Faqat maqolni qidirish yoki topshiriqning faqat ruscha-inglizcha versiyasiga ega bo'lish shart emas, ya'ni inglizcha versiyasini frantsuz, nemis, Xitoy, turk va boshqalar bilan almashtirishingiz mumkin., ular o'zlashtiradilar. Shuningdek, siz qarindosh til xalqlari o'rtasidagi bitta muhim so'zni tahlil qilishingiz yoki dunyo tillarida maqollar va taniqli shaxslarning iboralarini topishingiz mumkin. Masalan, Abay shunday dedi: "men sirli odamman." "SHEkspirning so'zlari" bo'lish yoki bo'lmashlik! "iboralarining ma'nolarini falsafiy tahlil qilish uchun foydalanish mumkin. Muammoni tahlil qilish juda muhim, chunki maqoldagi so'zlar sinonim yoki to'g'ridan-to'g'ri tarjima bo'lsa-da, ular xalq hayotida boshqacha

tushunchaga ega bo'lishi mumkin. Qozoq xalqi qadimdan gapirishni, gapirishni yaxshi ko'rar edi, buni xalq og'zaki adabiyotidagi afsonalar, maqollar, maqollar, maqollar, topishmoqlar va apsanlar tasdiqlaydi. Stressli nutq analitik fikrlash belgisidir. Shuningdek, u milliy tafakkurimiz va qozoq ongimizning asosidir. Bunday so'zlarning ma'nosini, sirli o'yinni tushunishga harakat qilish uchun ushbu so'zlarni individual tahlil qilish, so'ngra qiyosiy tahlil qilish kerak. Ushbu shaklda bir xil maqolning bir nechta mamlakatlarda, bir nechta tillarda uchrashishini ko'rib chiqish mumkin. Keng ma'noli iboraning falsafiy ma'nosi va ko'lamini muhokama qilish orqali uning ma'nosiga erishish "uzun kamar, keng kesilgan."

Keste 1.

Kontsepsiya	Qozoq	O'zbek	Ruscha	Inglizcha	Falsafiy tahlil
Yomonlik	«Жамандық жерде жапайды»	"Yovuzlik erni qoplaydi"	«Худые вести не лежат на месте»	«Bad news flies fast»	Siz qilgan yomonlik hech qachon u erda qolmaydi, bullseye life-bugun nima qilsangiz ertaga keladi
Vaqt	«Ештен кеш жақсы»	"Hech qachon bo'lmaganidan yaxshiroq kech"	«Лучше поздно, чем никогда»	«Better late than never»	Kechqurun o'tirib, tugatmaslik yaxshiroqdir
Xato	«Төрт аяқты мал да сүрінеді»	"To'rt oyoqli qoramol ham qoqiladi"	«Конь о четырех ногах, и тот спотыкается»	«There are spots even on the sun»	Xato tufayli xafa bo'lishning hojati yo'q, biz har bir xatodan tajriba orttiramiz.
Daraxt	«Ағаш тамырымен, адам ағайынымен мықты»	"Daraxtlarning ildizlari bilan, inson akasi bilan kuchliroq"	«У дерева – ветви, у человека – друзья»	«As a tree falls, so shall it lie»	Zaif ildizlari bo'lgan daraxt eng kichik shamolda tushishi mumkin, biz birodar, do'stlarsiz qiyin hayot kechiramiz.

Kutilayotgan natija: talaba insoniyatning yaxlitligiga, xalq tajribasi insoniyat uchun umumiy tajriba ekanligiga ishonch hosil qilishi mumkin, maqolning bir xil ma'noda turli xil, hatto bir-biriga bog'liq bo'lmagan tillarda takrorlanishini kuzatadi. Bundan tashqari, vazifa talabani tilni o'rganishga bo'lgan talabini va qiziqishini oshiradi.

Reyting: jadvaldagi tushunchalar soniga qarab yuqori, o'rta yoki past deb baholanishi mumkin. Tekshiruvchi falsafa o'qituvchisi javdallar soniga emas, balki sifati, aniqligi, izchilligi va tahliliga e'tibor berishi kerak. Sifatiga qarab talabani bahosini yaxshilash mumkin [6].

Yangi falsafiy lug'atda shunday deyilgan: "interpretatsiya - lotincha "interpretatio" - talqin qilish, tushunish-bu tushunchalar mazmunini yoki formalizm elementlarining mohiyatini har qanday fan sohasiga qo'llash orqali aniqlashning kognitiv protsedurasi, shuningdek, ushbu protsedura natijasi. Interpretatsiya muammosi epistemologiya, mantiq, fan metodologiyasi, til falsafasi, semiotika, aloqa nazariyasi va boshqalarning asosiy muammolaridan biridir." Shu munosabat bilan xalqning o'zi qozoq og'zaki adabiyotining asosiy "tarjimoni", xalq falsafiy asosi va qozoq haqiqatidagi xalq xotirasiga aylandi. Yuqorida aytib o'tilganidek, asl nusxani talqin qilish uchun tarjimon asl nusxaning falsafiy tabiatidan charchagan bo'lishi kerak. Asl qozoq og'zaki adabiyotining ham, xalqning ham mavjudligi ularning hayotiyiligi, chuqurligi va boy merosidan dalolat beradi.

Keste 2.

Nomi	Falsafiy va madaniy mohiyat	Talqin
------	-----------------------------	--------

Falsafa fani bo'yicha barcha o'quv dasturlarini o'zlashtirgan talabalar uchun biz analitik tahlilga asoslangan samarali topshiriq turini taklif etamiz. Vazifa bir nechta subtasklardan iborat.

1.1. Avvalo, talaba insonni, ya'ni o'zini belgilaydi. Sertifikat talabani ichki holatini tavsiflashi kerak. Ijodiy yo'nalish talabalari o'zlarining ichki dunyosining assotsiativ rasmini chizishlari mumkin.

1.2. Talaba o'zi uchun qadrlil bo'lgan narsa, nima uchun hozirda ustuvor ahamiyat berayotgani haqida 5-10 jumladan iborat sertifikat yozadi. U o'ziga dedi: "men uchun nima qadrlil?" U savol berganidan keyin miyasi avtomatik ravishda bergan javobni yozishi kerak. Internetdan ushbu yo'nalishdagi ma'lumotlarni ko'rishda siz o'zingizga boshqa odam uchun muhim bo'lgan qiymatni belgilay olmasiz.

1.3. Har bir xalqning o'ziga xos milliy fikrlash tarzi bor. Keyinchalik, talaba milliy tafakkurga, qozoq mavjudligiga asoslangan qozoq madaniyati haqidagi xalq og'zaki adabiyoti orqali o'zi uchun qimmatli yoki ustuvor o'yinni aniqlashga harakat qilishi kerak. Ushbu vazifani quyidagi jadval yordamida soddalashtirish mumkin. Jadvalga bo'lgan ehtiyojga qarab, yangi mexanizmlarni qo'shish yoki olib tashlash mumkin. Quyidagi oddiy jadvalni to'ldirib, talaba o'zini aks ettiradi, milliy tajriba bilan taqqoslaydi. Jadval oxirida talabani yerda yashovchi insoniyatga bag'ishlangan manifesti kamida 150 so'z bilan umumlashtiriladi.

Ertak			
Doston			
Maqol			
Hissa			
Aitys			
Yaxshi odamda bo'lishi mumkin bo'lgan yomon fazilatlar	Qozoq maqollari, maqollari, yaxshi odam haqida maqollar	Yomon odamda bo'lishi mumkin bo'lgan yaxshi fazilatlar	Qozoq maqollari, maqollari, yomon odam haqida so'zlar
...	...	...	...
Insoniyat uchun manifest!			

Kutilayotgan natija: talaba hayotda odamlar to'g'risida aniq qaror qabul qilishning iloji yo'qligini tushunadi. Ba'zan ular hatto kimdir yaxshi yoki yomon ish qilayotganini ko'rib, kimdir hukm qilayotgan vaziyatlardan qochishga harakat qilishadi. Inson xarakteri o'zgaruvchan va u ko'pincha vaziyatning qurboniga aylanishini tushunadi [8, 56 b.].

Xulosa. Falsafa-bu g'oyalar va muammolarni tizimli o'rganish, fundamental voqelikka intilish, dunyoni har tomonlama tushunishga intilish, xulq-atvor tamoyillarini o'rganish va boshqalar. Inson tajribasining har bir sohasi uning usullari va nazariyalari qo'llaniladigan savollarni tug'diradi va uning usullaridan har qanday mavzuni o'rganishda yoki har qanday kasbni egallashda foydalanish mumkin. Darhaqiqat, falsafa qaysidir ma'noda muqarrar: hayot har bir mutafakkirga ba'zi falsafiy savollarni tug'diradi va deyarli hamma ongsiz bo'lsa ham, falsafiy taxminlarga asoslanadi. Ko'pincha inson o'zining falsafiy taxminlarini aniqlashtirish va rivojlantirishda qanchalik refleksli bo'lishini va hayot tug'diradigan falsafiy muammolarga qanchalik tayyor bo'lishini tanlashi mumkin. Falsafiy ta'lim muammolarni hal qilish qobiliyatimizni, g'oyalarni tushunish va ifoda etish qobiliyatimizni, ishonitirish qobiliyatimizni mustahkamlaydi. Shuningdek, u ko'plab

hayotni iste'mol qiladigan narsalarni tushunish va zavqlanishni rivojlantiradi: estetik tajribalar, turli odamlar bilan muloqot qilish, dolzarb masalalarni keskin muhokama qilish, inson xatti-harakatlarini diqqat bilan kuzatish va intellektual qiziqish. Shu va boshqa yo'llar bilan falsafani o'rganish akademik va boshqa ishlarga beqiyos hissa qo'shadi.

Falsafa insonni to'laqonli, madaniyatli, murakkab va har tomonlama rivojlangan shaxsga aylantirishi mumkin. Falsafa-bu turli xil nostandart fikrlarni sintez qilish, tahlil qilish, sinash, tizimlashtirish va baholashga imkon beradigan murakkab va keng bilim. Falsafani o'zlashtirgan odam munosib yashash imkoniyatiga ega bo'ladi. Davlat siyosiy tizimini modernizatsiya qilish jarayonlari bir vaqtning o'zida ikkita vaziyatni boshdan kechirmoqda: eski qadriyatlarni olib tashlash va yangilarini joriy etish. Suverenitetga erishgandan so'ng, postsovet hududidagi eski izlar va mafkuraviy sindromdan xalos bo'lish istagi mustaqil ravishda yangicha fikrlash istagi bilan bostirilishi kerak. Bu yo'nalishdagi siyosiy islohotlarning uzluksiz amalga oshirilishi qozoq jamiyatini demokratlashtirish, mafkura va qadriyatlarning mustahkamlanishi, fuqarolik jamiyati belgilarining har tomonlama shakllanishiga xizmat qilmoqda.

ADABIYOTLAR

1. Kant, I. fakultetlarning nizosi, 1798 / I. Kant // insholar: 6 jildda / I. Kant. - M.: Fikr, 1966 Yil. - Jild 6. 257-347-betlar.
2. Schleiermacher, F. Gelegentliche Gedanken über Universitäten in deutschen Sinne / F. Schleiermacher // Schleiermachers Werke. Neudruck der 2. Auflage. – Leipzig: Scientia Verlag, 1967. – Vierte Band. – S. 533–643
3. Benner, D. Wilhelm von Humboldts Bildungstheorie. Eine Problemgeschichtliche Studie zum Begründungszusammenhang neuzeitlicher Bildungsreform / D. Benner. – Weinheim und München: Juventa Verlag, 1990. – 232 s.
4. Gegel, G. universitetlarda falsafa o'qitish to'g'risida / G. Gegel // turli yillardagi ishlar: 2 jildda / G. Gegel. - M.: Fikr, 1970 Yil. - Jild 1. 417-427-betlar.
5. Dummett M. The place of philosophy in european culture // EuJAP | Vol. 8 | No. 1 | 2012. -13-24 p.
6. Nuradin G. B., Duisenova N. T. Ko'p madaniyatli ta'lim intizom sifatida. O'quv va uslubiy qo'llanma-Olmaota: Lantar Trade LLP, 2021. 123 P.
7. Mamardashvili M. afsona fonida falsafaning paydo bo'lishi // mening tajribam atipik / M. Mamardashvili. 2000. 37-53 betlar.
8. Nuradin G.B. Amaliy falsafa. "Falsafa" fanidan falsafiy bo'lmagan va ijtimoiy-gumanitar yo'nalishdagi o'quv dasturlari o'qituvchilari va talabalari uchun darslik. - Olmaota Lantar savdo LLP, 2021. - 234 P.